

ՎԱՍՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԴԵՊՔ

Երեւելե ճամբաներուն շահը :

ԵՐԵՍՈՒՆԸՆԻՐԸ հատ գլխաւոր երկրթէ ճամբայ կայ հիմա Անգղիայի մէջ, որոնց վրայ չողեկաւքով կ'երթան ու կուգան մարդիկ ու ապրանքներ : 1844ին ետքի վեց ամսուանը մէջ միայն 3,264,450 լիւրէ սթերլին շահ եկեր է բոլոր ան ճամբաներէն . որ ըսել է 81, 611, 250 ֆունդ, կամ թէ 409 միլիոն դոլարու մօտ : Եւսթինթայ տարւոյն, այսինքն 1843ին ետքի վեց ամսուան շահն է եղեր 2, 814, 450 լիւրէ սթերլին . որով կ'իմասցուի թէ մէկ տարուան մէջ որչափ աւելցեր է շահը : Պէլճիայի մէջ 1835ին ճամբորդներն եղեր են 421,439 հոգի . շահը 268,997 ֆունդ : Իսկ 1844ին ճամբորդները 3,381,529, և շահը 11,230,493 : Բոլոր աս տար տարուանս մէջ երթեկուծիւն ընողներն եղեր են 20,898,402 հոգի . և շահը (ապրանքներուն ալ մէկտեղ) 49,103,971 ֆունդ :

Սբէրիւ խաղ խաղաւան սոխիւի հէփեանսը :

ԲՐՈՒՍԻԱՅԻ Ռէյնիկաւ քաղաքը աղնուական երիտասարդ մը կայ եղեր՝ բաւական հարստութեան տէր , որ քանի մը տարի առաջ տուն տեղ եղած ու չորս հատ սիրուն զաւկներ ալ ունեցեր է եղեր : Ասոր խաղասեր ճանչորներէն մէկը ֆրանքֆորթ քաղաքին մէջ կը հանդիպի իրեն, ու շատ վրայ տալով կը համոզէ որ մէկտեղ երթան Հոմպուրկ քաղաքն ու հոն Պլանք անունով երկու եղբայր խաղարանին մէջ խաղ խաղան . վասն զի Գերմանիայի մէջ աս փաստաւոր սովորութիւնը կայ որ մասնաւոր մարդիկ իրենց վրայ առած են մենավաճառութեամբ բոլոր հրապարակական բախտի խաղերը : Աղնուականին բախտը չբանիր , խաղը կը կորսնցնէ . և ինչպէս որ այսպիսիներուն սովորութիւնն է նորէն նորէն խաղամ որ թերեւ զատուկիմ ըսելով տասը տասուերկու անգամ կը խաղայ , և 80,000 ֆիորինի չափ ծովը նետելու պէս կը կորսնցնէ , կը մնայ աղքատ ողորմելի : Հապա կ'ինը . հապա տղաքը : Բայց խաղասեր մարդը կին ունի, տղաք ունի, ծնողք ունի : — Բիչ մը բան մնացեր է եղեր քովը . ան ալ կը ծախէ ողորմելին , 5000 ֆիորինի չափ բան կը ժողվէ . ան ալ կ'երթայ Պլանքին խաղարանը , ինքը կը մնայ վրայի հագուստովը , մանաւանդ թէ քուրջերովը : Այնպիսի խեղճութեամբ կը դառնայ կ'երթայ իր տունը . բայց կարելի բան է որ պարտեկէ գլխուն եկած փորձանքը , պէտք կ'ըլլայ որ տեղն 'ի տեղը պատմէ կնկանը : Խեղճ ընկերը աս ըսելուն պէս՝ առաջ կը շուարի կը մնայ , ետքը զաւկներուն խեղճութիւնը մտածելով , սիրտ կ'ընէ անոնց սիրոյն համար՝ չըլլալու բանի մը ձեռք զարնելու : Քովը քիչ մը ստակ ունի եղեր . անով կ'ընէ կ'երթայ Հոմպուրկ քաղաքը , Պլանք վաճառականին ոտքը կ'իյնայ , լալով ողբալով կ'աղաչէ

կը պաղատի որ գոնէ իրեն տղոցը համար ետ դարձնէ ան ստրկին մէկ մասը՝ որ թշուառ հայրերին կորսնցուցեր էր : — Ո՛վ մտիկ կ'ընէ : — Խեղճ կի. նը ողիկ ողիկ կուգայ , « Աստուծոյ սիրոյն համար ըլլայ , կ'ըսէ . ետ ալ չես տար նե՛ գոնէ քիչ մը բան փոխ տուր որ տղաքս կարենամ պահել » : — Որո՞ւ կ'ըսես . Պլանքին սիրտը քար զարձած , ոչ աչք ունի ան արցունքները տեսնելու , ոչ ականջ ունի ան աղաչանքները լսելու , ոչ խեղք միտք ունի՝ ան յանկարծակի մեծութենէն ընկած տնանկին խեղճութիւնը մոմառալու . ան չորս զաւկի տէր աղնուական աղքատը դռնէն դուրս կ'ընէ : Ո՛վ անողորմ անգթութիւն . . . Վրդառնայ խեղճ կինը հոմպուրկէն , իր տունը կուգայ աս տարի յոռուարի 19ին . բայց խեղքը կորսնցուցած . անանկ որ երկու օր ետքը պէտք կ'ըլլայ որ խենթանոցը դրուի : Ան տեսնը կը բացուի ան յուսահատ խաղամուղ էր . կանը աչքը . կը տեսնէ իր մոլութեանը դառն սրտաւոր , բայց ինչ շահ , եղածը եղած է . ալ աչքին բան մը չերևնար , ոչ տղաքը կը մտածէ , ոչ հոգին կը մտածէ , կ'առնէ ամէրին ինքզինքը կը մորթէ , իր մոլութեանը զոհ կ'ըլլայ : Վրման չորս հատիկ սիրուն զաւկները (որոնց մեծը ինը տարեկան է եղեր) մէկ օրուան մէջ հօրէ մօրէ զուրկ երեսի վրայ : Ո՛րչափ ճիշդ է ուրեմն հետագայ վերտառութիւնը՝ խաղարանի վրայ շինած .

« Վրկին են գրողնք արևուր անձաւիս .
Մին 'ի յոյս բացեալ՝ միւսն յանուր չարիս .
Ընդ նախկինն է մուտ անգոր ամենեցուն ,
Ընդ երկրորդն է ելք 'ի Ժանիս մահունն » :

Հնամենեան յարգը շահաւորութեան :

ԼՈՒՏՐԱՅԻ հնութեանց թանգարանին մէջ խիստ հուշակաւոր սափոր մը կար՝ Սափոր փորթանտի ըսուած : Ասիկայ ասկէ իրեքհարիւր տարի առաջ գտնուած էր Հռոմէն երկու մղոն հեռու՝ Աղեքսանդր Սեւերոս կայսեր քերեզմանին մէջ , և երկու հարիւր տարիի չափ Հռոմ Պարպերինի ըսուած թանգարանը պահուած էր : Յիսուս տարի առաջ Համիլթոն անունով անգլիացին գտեր էր անկէ աս սափորն ու ետքը փորթանտի դուքսին ծախեր էր 2000 կինէի , որ կ'ընէ գրեթէ 53,000 ֆունդ . դուքսն ալ թագաւորական թանգարանը գրեթէ որ թէ աւելի ապահով մնայ , և թէ ամենքը գիւրաւ կարենան տեսնել : Աս տարի փետրուարի 7ին աննշան մարդուն մէկը , թանգարանին բաները տեսնելու եկած ըլլալով յանկարծ քար մը կ'ընէ . տէ , ան պատուական սափորը կտոր կտոր կ'ընէ : Մէկէն 'ի մէկ կը բռնեն մարդը բանտ կը գնեն , կը քննեն կ'իմանան որ իրաւցնէ յիմար է եղեր . վրան 75 ֆունդ տուգանք կը դնեն ու կ'արձակեն : Թէ որ աս մարդը բնական յիմարութիւն չունենար բարբարոս պիտի ըսուէր :